

PREMARITALE COITUS^o

Dirk Hutsebaut* en Paul Stappaerts**

Als basis voor een doctoraatstudie hebben wij, na een uitgebreid vooronderzoek, aan 1088 HOBU-studenten (Hoger Onderwijs Buiten de Universiteit) tussen 18 en 21 jaar, 600 vragen aangeboden over kerk, geloof en zingeving. In dit artikel bespreken wij houding en gedrag van deze jongeren ten aanzien van premaritale coïtus.

Bij vergelijking met een onderzoek van Schoovaerts in 1980 stellen wij vast dat de attitude zowel in 1980 als in 1990 veel permissiever is dan het gedrag van de studenten. Wel is het aantal studenten met coïtuservaring in een vaste relatie relatief groter in 1990 dan in 1980 en aanzienlijk groter waar het gaat om coïtuservaring met een kennis en met een toevallige partner.

Wij stellen duidelijk breuklijnen vast in attitude en gedrag, afhankelijk van de aard van de relatie. Verder wordt bevestigd dat seksueel gedrag geen geïsoleerd gedrag is, maar sociaal verankerd is en varieert al naargelang van de verschillende typen jongeren. Er bestaan zeker nog significante verschillen qua seksueel gedrag tussen praktizerende en niet-kerkelijke jongeren, tussen gelovige en niet-gelovige HOBU-studenten.

Inleiding en probleemstelling

Dit artikel bespreekt slechts één facet van een doctoraatsonderzoek naar leefgewoonten en denkwijzen bij HOBU-studenten (Hoger Onderwijs Buiten de Universiteit) (Stappaerts, 1992). De ondervraagde studenten zijn tussen 18 en 21 jaar en volgen verschillende studierichtingen: ingenieur, laborant, maatschappelijk assistent, landbouw, economische studies en technische studies. Bijna al deze jongvolwassenen hebben een katholieke opvoeding gekregen en volgden secundair onderwijs in een katholieke school. De meesten komen uit doorsnee-gezinnen van 2 tot 4 kinderen, waarvan beide ouders nog in leven zijn en gehuwd samenwonen. De ouders van de meerderheid van deze jongvolwassenen behoren tot de middenklasse en tot de klasse van de geschoolde arbeiders. Ruim 50% van de moeders is huisvrouw. Slechts 1 op 6 ouders genoot hoger onderwijs en bijna 50% sloot de studies af met het lager secundair.

* Prof. Dr. D. Hutsebaut, psycholoog, Hoogleraar faculteit psychologie en pedagogische wetenschappen, K.U. Leuven.

** Dr. P. Stappaerts, pastoraaltheoloog, psycholoog, Docent aan het Hoger Instituut der Kempen, Geel.

^o Geaccepteerd voor publicatie 13 april 1993.

Wij deden een zeer uitgebreid vooronderzoek bij 62 studenten en een definitief empirisch onderzoek bij 1088 studenten op basis van 600 vragen over kerk, geloof en zingeving, verrijkt met 240 interviews en persoonlijke getuigenissen. De HOBU-studenten die aan dit onderzoek deelnamen, zijn vooral afkomstig uit de provincies Antwerpen, Limburg en een deel van Vlaams-Brabant.

Wij vertrekken vanuit drie vragen:

Is er een evolutie in houding en gedrag tegenover premaritale coïtus vergeleken bij tien jaar geleden?

Zijn er breuklijnen in houding en gedrag?

Hangen houding en gedrag samen met de visie van jongeren op maatschappij, kerk en religie?

Evolutie: vergelijkend onderzoek Schoovaerts (1980) - Stappaers (1990)

Op initiatief van de studentenparochie Hasselt-Diepenbeek deed Frans Schoovaerts een representatief socio-religieus onderzoek bij 2434 HOBU-studenten uit de Belgische provincie Limburg. Via een vragenlijst verkreeg hij informatie over de sociale kenmerken van de respondenten, over problematische aspecten uit hun jongerenleven en over godsdienstigheid. Voor vergelijking leek het onderzoek van Schoovaerts ons het meest nabije zowel qua onderzoekspopulatie als qua inhoud en vorm. Bovendien was er een interessant tijdsverschil van tien jaar.

Wat de *motivatie van de seksualiteitsbeleving* betreft, bleek volgens Schoovaerts (1980) het relationele aspect het leidmotief te zijn in het seksuele gedrag van jongeren. Ons onderzoek tien jaar later bevestigt dit. Bijna 80% van de respondenten beschouwen seksualiteitsbeleving als een uiting van verbondenheid met de partner en 67% als een uiting van het verlangen naar contact. Voor zowat 60% zijn het beleven van lichamelijke en het genieten erg belangrijk.

Qua *houding en gedrag inzake premaritale coïtus*, vertoont ons onderzoek dezelfde trend als het onderzoek van Schoovaerts. Wat houding betreft, keurt de meerderheid (72.6%) van de studenten in 1980 premaritale coïtus niet af; 19.7% weet niet zeker of het kan of niet; respectievelijk 6.5% en 1.1% spreekt van afkeuren tot sterk afkeuren. Wij peilden in ons onderzoek naar de toelaatbaarheid van premaritale coïtus binnen de verschillende soorten relaties. Dit gaf als resultaat: toegelaten met een vaste partner 95.6%, liefde 79.6%, kennis 32.2%, toevallige partner 25.2%.

Wat het seksuele *gedrag* betreft, hield Schoovaerts ook rekening met de aard van de relatie. Hij stelde een breuklijn vast tussen degenen die geslachtsgemeenschap hadden met een vaste partner (27.8%), met een vriend(innet)je (4.5%) of met een toevallige partner (2.1%). In ons onderzoek (1990) zijn er duidelijk meer studenten die al

premaritale coïtus hadden: met bovengenoemde partners respectievelijk 47.5%, 25.4% en 15.4%. In 1980 had 65.6% van de HOBU-studenten geen coïtuservaring, in 1990 was dat 48.9%.

Een vergelijking tussen beide onderzoeken leert ons verder dat zowel in 1980 als in 1990, premaritale coïtus voornamelijk wordt beleefd in een relatief stabiel relationeel verband. Een tweede overeenkomst is de tolerante houding tegenover premaritale coïtus bij de meerderheid van de studenten en het feit dat hun houding permissiever is dan hun gedrag. Een derde overeenkomst ligt hierin dat studenten uit de menswetenschappelijke richtingen permissiever zijn dan die uit de positief-wetenschappelijke richtingen. Dat blijkt ook uit ons controle-onderzoek in 1991.

Het *verschil* tussen de twee onderzoeken ligt vooral hierin, dat de trend van voor tien jaar zich zeer sterk heeft ontwikkeld. De hogere cijfers uit ons onderzoek toenen aan dat de studenten die premaritale seks goedkeuren nu veel talrijker zijn en dat ze merkkelijk permissiever zijn qua gedrag.

Breuklijnen in attitude en gedrag

Attitude

Ik vind (moeder, vader vindt) dat geslachtsgemeenschap vóór het huwelijk toegelaten is:

	neen	ja
1. in een vaste relatie (iemand met wie ze hun leven willen delen)	1	2
2. met hun liefje of een vaste vriend(in)	1	2
3. met iemand uit de bredere vrienden- of kennissenkring	1	2
4. met iemand die ze toevallig ontmoeten	1	2

Tabel 1. Toelaatbaarheid premaritale coïtus

	student(e)		moeder		vader	
	neen	ja	neen	ja	neen	ja
vaste relatie	4.4	95.6	23.0	77.0	25.1	74.9
liefje	20.6	79.6	49.6	50.4	50.9	49.1
kennis	66.8	33.2	87.3	12.7	85.6	14.4
toevallige partner	74.8	25.2	90.4	9.5	89.3	10.6

Tabel 2. Toelaatbaarheid premaritale coïtus door de student(e) en tevens door vader en moeder (perceptie van de student)

	N	%		student(e)	moeder	vader
vaste relatie	1029	95.6	vaste relatie		77.0	74.0
			liefje	80.3	49.6	47.9
			kennis	33.1	12.1	13.9
			toev. partner	25.0	8.7	10.0
liefje	857	79.6	vaste relatie	96.5	80.0	78.0
			liefje		67.0	57.0
			kennis	40.0	14.1	16.1
			toev. partner	29.8	10.1	11.8
kennis	357	33.2	vaste relatie	95.5	81.5	79.0
			liefje	96.0	66.1	65.8
			kennis		30.5	33.3
			toev. p.artner	65.5	19.0	21.8
toev. partner	271	25.2	vaste relatie	95.2	80.0	79.0
			liefje	94.0	64.6	64.6
			kennis	86.3	31.0	34.7
			toev. partner		27.7	29.7

Van de studenten die premaritale coïtus *in een vaste relatie* goedkeuren (95.6%), vindt 80.3% dit ook toelaatbaar met een liefje. De toelaatbaarheid met een kennis of met een toevallig iemand ligt zoveel lager, dat we ook hier van een duidelijke breuklijn mogen spreken.

Wanneer we nagaan hoe deze studenten de attitude van hun ouders percipiëren, constateren we een eerste breuklijn tussen de toelaatbaarheid in een vaste relatie en met een liefje: minder dan de helft van de ouders tolereren coïtus met een liefje. Een nog bredere kloof bestaat tussen de toelaatbaarheid van premaritale coïtus met een liefje en met iemand uit de kennissenkring: slechts iets meer dan 10% van de ouders keurt coïtus met een kennis goed. Ouders die premaritale coïtus volgens deze studenten ook toelaten met een toevallig iemand, halen geen (moeders) of nauwelijks (vaders) 10%.

Dezelfde breuklijnen, zowel wat de eigen houding als de gepercipieerde attitude van de ouders betreft, stellen we vast bij de studenten die vinden dat premaritale coïtus met een liefje toelaatbaar is, al liggen de percentages voor alle relaties hoger.

De ouders die volgens deze studenten coïtus met een liefje toelaatbaar vinden, vormen nu meer dan de helft. Ouders die coïtus met een kennis of met een toevallig iemand goedkeuren, blijven een minderheid.

Bij de studenten die premaritale coïtus met een kennis toelaatbaar vinden,

constateren we toch een breuklijn als het om coïtus met een toevallig iemand gaat, al wordt dat door meer dan de helft van hen getolereerd. De studenten die premaritale coïtus met een toevallig iemand goedkeuren, vinden het ook toelaatbaar in de vorige drie relaties. Wat de gepercipieerde houding van de ouders betreft, is er zeer weinig verschil bij deze twee categorieën van studenten, behalve als het gaat om premaritale coïtus met een toevallig iemand. Dat zou meer getolereerd worden door de ouders van de studenten die coïtus met een toevallig iemand goedkeuren dan de ouders van de studenten die coïtus met een kennis goedkeuren.

We stellen dus vast:

dat haast alle studenten vinden dat je voorhuwelijkse geslachtsbetrekkingen mag hebben in een vaste relatie en de meesten dat ook goedkeuren met een liefde, terwijl degenen die vinden dat je met een kennis of met een toevallig iemand coïtus mag hebben, een minderheid vormen;

dat de gepercipieerde attitude van de ouders veel minder permissief is dan die van de studenten;

dat de breuklijnen bij de studenten verschuiven in functie van hun eigen houding;

dat de breuklijnen bij de ouders zich nagenoeg tussen dezelfde soorten van relaties situeren, maar dat de kloof tussen toelaatbaarheid van premaritale coïtus in een vaste relatie en met een liefde kleiner is dan de kloof tussen coïtus met een min of meer vaste relatie en met een kennis of een toevallig iemand;

ouders die dit laatste tolereren, vormen volgens alle studenten, ook de meest permissieve, een minderheid;

dat de moeders volgens de studenten iets toleranter zijn dan de vaders wanneer het gaat om premaritale coïtus in een vaste relatie of met een liefde, en vaders iets toleranter dan moeders wanneer het coïtus met een kennis of een toevallig iemand betreft.

Gedrag

Wil je aanduiden wat voor jou van toepassing is:

	nee	ja
1. ik vrijde al intiem met een toevallige partner	1	2
2. ik had al geslachtsgemeenschap met een toevallige partner	1	2
3. ik vrijde al intiem met een vriendje/vriendinnetje	1	2
4. ik had al geslachtsgemeenschap met een vriendje/vriendinnetje	1	2
5. ik vrijde al intiem met mijn lief	1	2
6. ik had al geslachtsgemeenschap met mijn lief	1	2

Tabel 3. Seksueel gedrag van de HOBU-student

N=1088	% neen	% ja	N: geen antwoord
ik vrijde al intiem met een toev. partner	74.8	24.9	31
ik had al coïtus met een toev. partner	84.5	15.4	32
ik vrijde al intiem met een vriend(innet)je	60.2	39.8	30
ik had al coïtus met een vriend(innet)je	74.6	25.4	27
ik vrijde al intiem met mijn lief	38.7	61.3	31
ik had al coïtus met mijn lief	52.5	47.5	27

Wat het concrete seksuele gedrag van de studenten betreft, ligt het percentage van studenten die intiem vrijden met hun lief hoger dan van hen die al geslachtsgemeenschap hadden met hun lief. Wanneer we de cijfers echter van naderbij bekijken, blijkt de grens tussen intiem vrijen en coïtus niet zo groot. Immers, van degenen die al intiem vrijden met lief, vriend(innet)je of toevallige partner, hadden de meesten (resp. 92.1%, 84.9%, 86.1%) ook al geslachtsgemeenschap met die partner (Stappaerts, 1992).

De breuklijnen situeren zich veeleer tussen de verschillende soorten relaties, vooral tussen seksuele omgang hebben met een lief en met een vriend(innet)je. Van degenen die al intiem vrijden met een vriend(innet)je, heeft iets meer dan de helft al intiem gevrijd en geslachtsgemeenschap gehad met hun lief, en zowat de helft van degenen die al intiem vrijden met een toevallige partner; heeft ook al intiem gevrijd en geslachtsgemeenschap gehad met een vriend(innet)je. Van degenen die al geslachtsgemeenschap hadden met een vriend(innet)je heeft 42% ook al geslachtsgemeenschap gehad met hun lief, en van degenen die al intiem vrijden of geslachtsgemeenschap hadden met een toevallige partner, heeft respectievelijk 34.2% en 23.7% geslachtsgemeenschap gehad met hun lief.

We stellen dus vast:

- dat ongeveer de helft van de studenten al geslachtsgemeenschap had met hun lief;
- dat geslachtsgemeenschap hebben met een minder intieme partner niet noodzakelijk betekent dat men ook geslachtsgemeenschap heeft met z'n lief; er zijn natuurlijk studenten die geen lief hebben en die intiem vrijen of geslachtsgemeenschap hebben met eerder toevallige partners;
- dat de studenten permissiever zijn in hun houding tegenover premaritale coïtus dan in hun gedrag;
- dat studenten die al geslachtsgemeenschap hadden, de houding van hun ouders als minder permissief percipiëren dan de totale groep van ondervraagde studenten.

Onbeantwoorde vragen zijn:

hoeveel van degenen die zeggen dat ze geen coïtuservaring hebben met een vaste partner, zeggen dit omdat ze geen vaste partner hebben?

in hoeverre speelt de interpretatie door de studenten van de gebruikte terminologie een rol? Waar men bijvoorbeeld vroeger van 'verloofde' sprak, spreekt men nu van 'mijn vriend/in' of ...;

in hoeverre beïnvloedt het concrete gedrag van de studenten hun houding tegenover premaritale coïtus in verschillende relaties?

Verschillende typen jongeren

We hebben de houding en het gedrag van verschillende typen jongeren inzake seksualiteit getoetst aan hun visie op maatschappij, kerk en religie. Eerst beschrijven we kort hoe wij tot de verschillende typen gekomen zijn.

Op basis van factoranalyse van de items bij 1088 HOBU-studenten hebben wij 22 dimensies of kenmerken weerhouden. Wij hebben de bestaande connecties binnen deze 22 kenmerken onderzocht en zijn zo gekomen tot 6 overkoepelende kenmerken of superdimensies.

De dimensie *conformistisch kerkelijk* overkoepelt de kenmerken die te maken hebben met vertrouwen hebben in de kerk en zich conformeren zonder zelf grondig geëxploreerd te hebben.

Zich afzetten tegen kerk en gezag duidt op verzet tegen gezagsstructuren, onverschillig of negatief staan tegenover de kerk en kerkelijke uitspraken inzake seksualiteit verwerpen.

Kerkkritisch christelijk duidt op social-geëngageerd zijn, kritisch staan tegenover de kerk maar zich wel christelijk noemen, God zien als een onpersoonlijk, transcendente macht en zich in een levensfase bevinden van exploreren en experimenteren.

Bewust volgbaar traditionalistisch overkoepelt kenmerken die te maken hebben met een positieve relatie met de ouders, denken en leven zoals de ouders, conservatief zijn en gehecht aan tradities, het leven boeiend en de toekomst zinvol vinden, keuzen hebben gemaakt en bindingen aangegaan.

Politiek niet-geïnteresseerd duidt op gebrek aan interesse voor politiek en identiteitsverwarring door onzekerheid.

Godgelovig duidt op geloof in een persoonlijke God, in God als immanente, positieve kracht of als rechtvaardige rechter.

Omdat we niet elke student individueel kunnen beschrijven, hebben we de onderzoekspopulatie in groepen ingedeeld, wel wetend dat dit een beperking is. Vertrekend van de superdimensies hebben we gezocht naar de beste indeling. We hebben gekozen voor 7 groepen omdat deze indeling een voldoende aantal jongeren per groep gaf en nog duidelijke verschillen tussen de groepen. Aan elk van die zeven groepen hebben we een naam gegeven om ze te kunnen typeren. Het is een subjectieve

veralgemening die gekozen is op basis van diverse kenmerken waarvan seksualiteit er slechts één is. Het getal tussen haakjes is het aantal studenten dat de groep bevolkt en is gebaseerd op het grote onderzoek bij 1088 subjecten. We geven telkens een summiere algemene typering, gevolgd door een weergave van de score in de groep wat houding en gedrag inzake premaritale seksualiteitsbeleving betreft.

1. *Contestanten* (122 of 11.3%):

Niet godgelovig, bewust anti-kerkelijken tegen gezag. Zeer significant minder respondenten nemen een strakke houding aan of zijn terughoudend in hun gedrag; zeer significant meer van hen vinden intiem gedrag en coïtus toelaatbaar met iemand uit de kennissenkring of een toevallige partner en hebben ook ervaring op dit gebied.

2. *Sociaal onzekeren* (195 of 18.0%):

Twijfelen aan het bestaan van God, gelegenheidskerkelijken, vertonen weinig sociale interesse en engagement. Wijken qua houding tegenover premaritale coïtus niet af van de doorsnee; meer van hen dan van de andere groepen, met uitzondering van groep 1, hadden al intiem contact of coïtus met iemand uit de kennissenkring.

3. *Onbeholpen malcontenten* (109 of 10.1%):

Niet godgelovig, tegen kerk en gezag, geen politieke interesse en het minst sociaal geëngageerd. Meer van deze studenten dan van andere groepen maar minder dan van groep 1, vinden premaritale coïtus toelaatbaar met iemand uit de kennissenkring of een toevallige partner; meer van hen vrijden al intiem met een liefje of een toevallige partner.

4. *Brave meelopers* (251 of 23.2%):

Godgelovig, kerkelijk en volgzzaam, weinig persoonlijkheid en beperkte interessen. Zeer significant minder van deze studenten zijn tolerant tegenover intiem contact en coïtus met iemand uit de kennissenkring of een toevallige partner; ze hebben ook minder ervaring op dit gebied.

5. *Onverschillige meelopers* (129 of 11.9%):

Niet godgelovig, weinig kerks en volgzzaam, weinig persoonlijkheid en beperkte interessen. Wijken qua houding en gedrag niet sterk af van de doorsnee, behalve dat meer van hen dan van andere groepen, met uitzondering van groep 1, al coïtus hadden met een toevallige partner.

6. *Traditionalisten* (83 of 7.7%):

Zeer godgelovig en behoudsgezind katholiek, kerkelijk en volgzzaam, middelmatige sociale interesse. Wat toelaatbaarheid betreft van premaritale seks in een vaste relatie wijken zij niet af van de doorsnee; zeer significant minder van hen zijn tolerant tegenover coïtus met iemand uit de kennissenkring of een toevallige partner; significant minder van hen hadden al intiem contact of coïtus met iemand uit de kennissenkring of een toevallige partner en minder van hen hadden al coïtus met een vaste vriend(in).

7. *Geëngageerden* (192 of 17.5%):

Godgelovig, christelijk, kerkelijk maar kritisch, brede sociale en vrij grote politieke interesse. Deze respondenten vallen nergens speciaal op, noch qua houding noch qua gedrag.

In groepen 2, 5 en 7 wordt nergens significant minder gescoord dan in de andere groepen wat attitude of gedrag betreft. In groep 7 wordt ook nergens significant meer gescoord. Groepen 1 en 3 zijn de tegenpolen van 4 en 6. De sterkste tegenstelling ligt in de zeer permissieve houding en het losse gedrag van de respondenten uit groep 1 tegenover de veel minder tolerante houding en het veel meer terughoudende gedrag van de studenten uit groep 6. Om dit met cijfers te illustreren: wat de toelaatbaarheid van premaritale coïtus betreft met iemand uit de kennissenkring of een toevallige partner, scoren de respondenten van groep 1 respectievelijk 63.3% en 50.8%, terwijl die van groep 6 respectievelijk 19.3% en 10.8% scoren; wat coïtuservaring betreft met een vaste partner, iemand uit de kennissenkring en een toevallige partner scoren de respondenten van groep 1 respectievelijk 60.2%, 41.5% en 25.9%, terwijl die van groep 6 respectievelijk 36.6%, 13.4% en 6.2% scoren (Stappaerts, 1992).

Verband tussen permissieve attitude en andere items

De aard van de relatie blijkt niet te discrimineren waar het gaat om de respondenten die premaritale coïtus in een *vaste relatie* en met een *liefje* goedkeuren. Bij degenen die premaritale coïtus met een *kennis* en met een *toevallig partner* goedkeuren, zijn er meer die niet in God geloven, meer die nooit praktizeren, meer die geen goede relatie hebben met hun ouders en minder die regelmatig praktizeren. Hier discrimineert de aard van de relatie dus wel.

Verband tussen permissief gedrag en andere items

Bij de respondenten die al geslachtsgemeenschap hadden met een *liefje* zijn meer meisjes en minder jongens, meer godgelovigen, meer die regelmatig praktizeren en openstaan voor religie. Bij diegenen die al geslachtsgemeenschap hadden met een *kennis* zijn er meer die nooit bidden, veel minder die regelmatig praktizeren en die openstaan voor een religieus levensbesef. Bij degenen die coïtus hadden met een *toevallige partner* zijn er veel meer jongens en minder meisjes, meer respondenten die niet openstaan voor een religieus levensbesef, die niet godgelovig zijn en nooit praktizeren of bidden.

Tabel 4. Coïtuservaring en mispraktijk

Coïtuservaring	Schoovaerts (N=2434)			Stappaerts (N=1088)	
	praktizerend	niet-praktizerend		praktizerend	niet-praktizerend
geen	75.3	52.1	lief	21.8	19.0
vaste partner	21.8	38.5	kennis	17.6	24.0
andere relatie	2.9	9.4	toev. partner	20.3	28.3

Tabel 5. Mispraktijk en premaritale coïtus

Mispraktijk	Schoovaerts			Stappaerts			
	geen	vaste rel.	met ander	vaste rel.	lief	kennis	toev. p.
nooit	44.3	32.1	23.6	16.1	18.1	26.2	31.5
speciale gelegenheid	44.9	44.9	10.2	54.2	55.5	56.9	53.7
feestdagen	50.3	37.8	11.9				
regelmatig	58.5	34.5	7.0	29.5	26.3	16.8	14.6
wekelijks	78.2	18.1	3.7				

Wanneer we ons onderzoek vergelijken met dat van Schoovaerts op het vlak van coïtuservaring, vinden we bovengenoemde vaststellingen bevestigd in cijfers. Bij Schoovaerts hebben meer niet-praktizerenden coïtuservaring in een vaste relatie (38.5%) en in een andere relatie (9.4%) dan praktizerenden (resp. 21.8% en 2.9%). In onze onderzoeksgroep zijn de regelmatig-praktizerenden met coïtuservaring in een vaste relatie (21.8%) talrijker dan de niet-praktizerenden (19.0%), maar meer niet-praktizerenden hebben coïtuservaring met een kennis (24.0%) of met een toevallige partner (28.3%) dan de praktizerenden (resp. 17.6% en 20.3%).

Vanuit godsgeloof bekeken, constateert Schoovaerts dat degenen die niet in God geloven meer coïtuservaring hebben met een vaste partner (49.0%) dan de godgelovigen (37.1%). Wij constateren bij onze onderzoeksgroep dat van de godgelovigen 35.2% zeggen coïtuservaring te hebben met een vaste partner en van degenen die radicaal stellen dat God niet bestaat, zeggen slechts 16.2% coïtuservaring te hebben met hun vaste partner. Wat de coïtuservaring met een toevallige partner betreft, is het verschil bij Schoovaerts tussen godgelovigen (4.7%) en niet-gelovigen (13.9%) vrij groot, terwijl dat verschil bij onze respondenten miniem is (resp. 24.2% en 26.0%).

Tabel 6. Coïtuservaring en godsgeloof

Coïtuservaring	Schoovaerts				Stappaerts	
	ja	twijfel	neen		ja	neen
neen	71.9	65.2	49.0	vaste relatie toevallig	35.2 24.2	16.2 26.0
met vaste partner	23.4	28.2	37.1			
met andere relatie	4.7	6.2	13.9			

Tabel 7. Coïtuservaring en zelfdefinitie

Coïtuservaring	Schoovaerts			Stappaerts	
	christelijk	ongodsdienstig		katholiek	niet-katholiek
geen	70.6	48.2	lief	37.8	31.0
met vaste partner	24.3	36.4	kennis	31.2	37.2
met andere relatie	5.1	15.4	toevallig	26.5	39.9

We stellen dus vast dat de verschillen tussen gelovigen en niet-gelovigen en tussen praktizerenden en niet-praktizerenden wat coïtuservaring met een vaste partner betreft, minder groot zijn in 1991 dan in 1980 en dat kerkelijke en gelovige jongeren in 1991 zelfs meer coïtuservaring hebben in een vaste relatie dan de niet-kerkelijken en niet-gelovigen. Het is natuurlijk mogelijk dat deze laatsten niet allemaal een vaste relatie verkiezen. Seksualiteit wordt wel duidelijk losgekoppeld van godsgeloof en kerkelijkheid wanneer zij beleefd wordt in een vaste relatie.

Wat coïtuservaring met een kennis en een toevallige partner betreft, zijn de verschillen tussen gelovigen en niet-gelovigen en tussen kerkelijken en niet-kerkelijken minder groot in 1990 dan in 1980, maar er zijn wel discriminerende verschillen. Opvallend is het verband tussen het al dan niet openstaan voor een religieus levensbesef en de keuze van de partner met wie men coïtuservaring heeft. De breuklijn ligt tussen vaste relatie/lief enerzijds en kennis/toevallige partner anderzijds.

Besluit

Uit ons onderzoek blijkt dat er vergeleken bij tien jaar geleden, een evolutie is in houding en gedrag tegenover premaritale coïtus. De tolerante houding die al in 1980 bij zowat drie vierde van de studenten werd vastgesteld, constateren wij nu bij nagenoeg alle studenten waar het gaat om coïtus in een vaste relatie, en bij zowat 80% waar het gaat om coïtus met een liefje. Conform het onderzoek van Geeraert (1977) en Schoovaerts (1980) blijft of seksueel vlak een grote afstand bestaan tussen attitude en gedrag in die zin, dat de attitude veel permissiever is dan het gedrag. Wel is het zo dat het aantal studenten met

coïtuservaring in een vaste relatie in verhouding groter is dan in 1980 en aanzienlijk groter waar het coïtuservaring met een kennis of een toevallige partner betreft. Het leidmotief blijft voor de meeste studenten sterk relationeel. De breuklijnen in houding en gedrag liggen tussen premaritale coïtus met een vaste partner/lief enerzijds en met een kennis of met een toevallige partner anderzijds. In de perceptie van de jongeren vertoont de houding van de ouders nagenoeg dezelfde breuklijnen, maar de tolerantiepercentages liggen lager.

Het seksuele gedrag van jongeren is geen geïsoleerd gedrag. De verbanden tussen seksualiteitsbeleving en andere domeinen als kerkelijkheid, godsgeloof en relatie met de ouders, zijn zeer zwak wat premaritale coïtus met een vaste partner of met een lief betreft. Wanneer het gaat om premaritale seks met een kennis of een toevallige partner, zijn er wel significante verschillen tussen kerkelijke en gelovige jongeren enerzijds en niet-kerkelijke en niet-gelovige jongeren anderzijds.

Summary

Premarital coitus

As a basis for a PhD's thesis and after extensive preliminary investigation, we presented a questionnaire of 600 questions on church, religion and value assessment to 1088 HEOU-students (Higher Education Outside the University) between 18 and 21 years old. In this article we discuss attitude and behaviour of these youngsters with regard to pre-marital coitus.

Comparison with a similar investigation of Schoovaerts from 1980 reveals that the attitude of adolescents towards premarital coitus is much more permissive than their behaviour, both in 1980 and in 1990, but the number of students with coitusexperience in a steady relationship is relatively greater in 1990 than in 1980. Coitusexperience with an acquaintance and with a chance partner is considerably greater.

We find clear breaking lines in attitude and behaviour, depending on the nature of the relationship. Our study also confirms that sexual behaviour is not an isolated behaviour, but that it is socially embedded and varies according to the different types of youngsters.

Significant differences in sexual behaviour still exist between practising and non-practising youngsters between believing and non-believing HEOU-students.

Literatuur

- Geeraert, A. (1977). *Seksualiteit bij jongeren. Onderzoek over normen en gedragingen bij 18- en 21-jarigen in Vlaanderen*. De Nederlandsche Boekhandel, Antwerpen.
- Geeraert, A. (1987). *Veranderende seksuele norm- en gedragspatronen bij adolescenten. Een representatieve survey bij 15- tot 19-jarigen in Vlaanderen*. C.B.G.S.-monografie, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Brussel.
- Schoovaerts, F. (1980). Jongeren: een venster op een religieuze toekomst? *Kultuurleven* 47: 125-149.
- Stappaerts, P. (1992). *Adolescenten en geloof*. Doctoraatsthesis in de pastoraaltheologie, Unisa, Bib. Hoger Instituut der Kempen, Geel.